תלמוד בבלי · ראשונים · ריי״ף · מפרשים · שלטי הגיבורים

שלטי הגיבורים על ראש השנה

רבי יהושע בועז

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

שלטי הגיבורים על ראש השנה

רבי יהושע בועז

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/שלטי-הגיבורים-על-ראש-השנה/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה 38-202611162349v של הספרייה.

תוכן העניינים

דף א. 4
דף א: 4
דף ב. 4
דף ג. 5
דף ג: 5
דף ד. 6
דף ד: 7
דף ה: 8
דף ו. 9
דף ו: 10
דף ז. 12
דף ז: 12
דף ח. 13
דף ח: 14
דף ט. 15
דף ט: 16
דף י. 17
דף י: 18
דף יא. 19
דף יא: 20
דף יב. 20
דף יב: 21

דף א.

לשון ריא"ז

המאחר נדרו כיון שעברו עליו שלשה רגלים כסדרן עובר בבל תאחר שנאמר כי תדור נדר לה' לא תאחר לשלמו וכן אם איחר להפריש מעשרותיו עד שעברו עליו ג' רגלים כסדרן עובר בבל תאחר אבל אחר שהפרישן יכול לעכבן ואינו נותנן ללוי עד שלש שנים שנאמר מקצה שלש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך וגו' כמו שביאר מז"ה:

דף א:

לשון ריא"ז

הצדקה היא כמו נדר לעבור עליה בבל תאחר לפיכך האומר הרי עלי סלע לצדקה או סלע זו לצדקה חייב ליתנו מיד לעניים ועובר משום בל תאחר אם לא יתנו מיד שהרי עניים מצויין אצלו בכל שעה וכתב הרא"ש דוקא דמפריש צדקה סתם אבל כל אדם יכול להפריש מעות לצדקה שיהו מונחין אצלו ליתנן מעט על יד על יד כמו שיראה לו ע"כ. ומיי' כתב אם אין עניים יפריש עד שימצא עני ואם התנה שלא יתן עד שימצא עני א"צ להפריש וכן אם התנה בשעת שנדר לצדקה או התנדב שיהיו הגבאים רשאים לשנותה ולצרף אותה בזהב הרי אלו מותרין יראה מדבריו שאין תנאי מועיל אלא כשאין עניים ולא נראה לטור ועוד מה צריך תנאי כשאין עניים והלא אין עליו חיוב אלא משום שבכל שעה עניים מצויין וא"כ פשיטא שאין חייב עד שיזדמנו לו עניים:

דף ב.

לשון ריא"ז

וכן הנטיעה שמונים לה ג' שנים ערלים א' בתשרי הוא ר"ה שלה ואפי' אם נטעה מ"ד יום קודם תשרי כשנכנס תשרי מונים לה שניה לפי ששתי שבתות שהן י"ד יום הוא זמן קליטתם ול' יום בשנה חשובין שנה הרי מ"ד ימים מונין לה שנה ראשונה ובתשרי א' מונין לה שנה שניה ובתשרי ב' מונין לה שנה שלישית ובתשרי שלישי מונין לה שנה רביעית אעפ"כ אסורין פירותיה משום ערלה עד שבט הבא אחר תשרי שלישי לפי שאחד בשבט הוא ר"ה לאילן כמו שיתבאר ומא' בשבט ואילך פירות מותרין משום ערלה ונוהג בהם דין שנה רביעית עד אחד בשבט של שנה הבאה ואם נטע נטיעה בשנה ראשונה קודם שבט הרי בתשרי הבא עליה ראשון מונין לה שנה שניה ובתשרי שני מונין לה שנה שלישית ובתשרי שלישי מונין לה שנה רביעית ופירותיה מותרין משום

ערלה מיד שהרי עברו עליה ג' שבט וג' תשרי וכן ביאר מז"ה ונוהג בה דין שנה רביעית עד תשרי אחר שהוא תשרי רביעי:

דף ג.

לשון ריא"ז

מראשית השנה ועד אחרית שנה. מר"ה נידון מה יהא בסופה והוא א' בתשרי שנאמר תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו אין לך חג שהוא בר"ח אלא ר"ה ואומר כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב לומר שאותו יום שהוא חק לישראל וקובעין בו החדש הקב"ה דן בו עולמו ועל ימים שבין ר"ה ליוה"כ נאמר דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב שראוי לכל אדם לפשפש במעשיו ולבקש מחילה על עונותיו ומפני זה נהגו להשכים בלילות באותם הימים ולהרבות בתפלות ותחנונים אולי יכפר הקב"ה עונותינו ביוה"כ כמו שנאמר כי ביום הזה יכפר עליכם. ויש מתירין להתענות בשבת שבין ר"ה ליוה"כ ואין שיטת התלמוד כדבריהם שהשבת הוא כערב יוה"כ שאסור להתענות בו וכן יו"ט של ר"ה הרי הוא כשאר יו"ט של חג המצות ושל חג הסוכות שאין מתענים בהן אא"כ יושב ושונה או מתפלל כל היום כמו שביארתי בהל' יו"ט באורך בפ"ב:

לשון ריא"ז

כשם שתוקעים בשופר בר"ה כך אומרים פסוקים של מלכיות וזכרונות ושופרות אמר הקב"ה אמרו לפני מלכיות שתמליכוני עליכם זכרונות שיבא לפני זכרונכם לטובה שופרות שתתנו לב ותצפו ליום הדין ולימות המשיח ובמה בשופר:

הטור כ' למה תוקעים מיושב קודם מוסף וחוזרים ותוקעים על סדר הברכו' דכיון שעיקר נתקנ' על סדר הברכות למה מקדימים לתקוע מיושב כדי לערבב השטן (בו) [פי'] כדי שיתערבב מחמת התקיעה ראשונה שלפני התפלה ולא יקטרג בשעת התפלה ויש מפרשים שמכח תקיעה ראשונה מתערבב בשני והכי איתי' בירושלמי בלע המות לנצח וכתיב והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול כד שמע קול שופר חדא זימנא בהיל ולא בהיל אומר שמא ההיא זימנא דשופר גדול כד שמע תניינות אומר ודאי מטא זימניה ומתערבב ולית ליה פנאי למעבד קטגוריא אבל לעולם עיקר התקיעה הוא מעומד:

דף ג:

כתב הטור רמז לדבר אין שטן ואין פגע רע ראשי תיבות שופר פי' כשיש שופר אין שטן ואין פגע רע:

דף ד.

סמ"ג עשין ג' פירש בשם ר"ת דקרקפתא דלא מנח תפילין ה"פ כגון שנמנע מתפילין משום מרד ובזוי מצוה ורבינו כתב דפי' שלא הניח תפילין מעולם וכתב סמ"ג ויש להשיב על דבריו שהיה לו לומר דלא אנח תפילין:

לשון ריא"ז

בד"א בשלא היה בכלל מחצה עונות עון פושעי ישראל בגופן כגון שלא הניח תפילין מעולם אבל אם בכלל מחצה עונותיהם עון פושעי ישראל בגופן יורדין לגיהנם ומצפצפין ועולין שנאמר והבאתי את השלישית באש וצרפתים כצרוף הכסף וגו':

כתב הרא"ש ז"ל רב אלפס גורס קרקפתא דלא מנח תפילין לעולם אבל בספרים לא נמצאת גירסא זאת אלא קרקפתא דלא מנח תפילין ופר"ת הנמנע מתפילין בשביל שהמצוה בזויה עליו ואומר מה תועלת יש ברצועות הללו אבל אם ירא להניח תפילין משום דבעי גוף נקי כדאמרי' בפ' במה טומנין תפילין צריכין גוף נקי כאלישע בעל כנפים והוא ירא שמא לא יזהר בקדושה ובטהרה אע"ג דעבירה היא דבקל יכול ליזהר בשעת ק"ש ותפלה מ"מ לא מיקרי בהכי פושעי ישראל בגופן:

הא דאמר ה' ה' אני הוא קודם שיחטא האדם אני הוא לאחר שיחטא האדם כתב הרא"ש ז"ל וא"ת מה צריך האדם למדת רחמים קודם שיחטא וי"ל אע"פ שגלוי וידוע לפניו שסופו לחטוא מתנהג עמו במדת רחמים באשר הוא שם א"נ קודם שיחטא בע"ז ואע"פ שכבר חשב לעבדה ומחשבת ע"ז הקב"ה מצרפה למעשה כדכתיב למען תפוש את בית ישראל בלבם אפ"ה מתנהג עמו במדת הרחמי' קודם שיחטא וכשיחטא מצרף המחשבה עם המעשה ואומר ר"ת דשני שמות הראשונים שתי מדות כדדרשינן לה הכא אחת קודם שיחטא ואחת לאחר שיחטא אם שב. אל ג' רחום ד' וחנון ה' ארך אפים ו' ורב חסד ז' ואמת ח' נוצר חסד לאלפים ט' נושא עון י' ופשע י"א וחטאה י"ב ונקה י"ג דעון ופשע וחטאה שלשה ענינים הן כדאמרי' בפ' אמר להן הממונה דעונות הן זדונות פשעים אלו המרדי' חטאות אלו השגגות ובמגילת סתרים דרבינו נסים גאון אינו מונה השם הראשון שיש פסיק בין שני השמות והכי קאמר קרא ויקרא הקב"ה ששמו ה' קריאת ה' אל רחום וחנון וקא חשיב נוצר חסד לאלפים בשתי מדות דנוצר חסד היינו מדה אחת ולאלפים מדה אחרת דמדה טובה מרובה על מדת פורעניות חמש מאות דבמדת פורעניות כתיב על רבעים ובמדה טובה כתיב לאלפים ולא נהירא לי כלל דלמה לי למכתב ויקרא ה' הא כתיב ויעבור ה' על פניו ועליה קאי ויקרא ומה לו להזכיר השם אחרי ויקרא ועוד נוצר חסד בלא לאלפים אינה מדה דאפי' הרעה הוא נוצר על רבעים וכל המדות מדות ויתור

הם וכן נהוג לאומרן בכל גלות ישראל שהחזן אומר ויעבור ה' על פניו ויקרא והקהל מתחילין ה' ה' אל רחום וחנון וגו' ולדברי הגאון היה לו לחזן לומר ויעבור ה' על פניו ויקרא ה' ולקהל להתחיל ה' אל רחום וגו' אמר רב יהודה ברית כרותה לי"ג מדות שאינן חוזרות ריקם שנאמר הנה אנכי כורת ברית נגד כל עמך:

דף ד:

לשון ריא"ז

אין קובעין יו"ט של ר"ה קודם חידוש הלבנה לעולם והוא הנקרא מולד ואפי' ביום המולד אין קובעין אא"כ עברו אחר המולד ו' שעות כגון שהיה המולד קודם חצי היום שא"א שתראה הלבנה בסוף ו' שעות בו ביום אבל אם היה המולד בחצי היום או אחר חצי היום שאין עוברים עליו ו' שעות בו ביום אין ראוי לקבוע בו יו"ט לפי שאין הלבנה נראית אחר המולד עד שש שעות וכן כל החדשים כולן אין קובעין ר"ח למנות ממנו ימי החדש קודם חידוש הלבנה וכך אנו נוהגין בזמן הזה שנאמר החדש הזה לכם ראש חדשים מלמד שהראה הקב"ה למשה הלבנה בחדושה ואמר לו כזה ראה וקדש וע"כ נקרא חדש על שם חדוש הלבנה. אין חדושה של לבנה פחותה מכ"ט יום ומחצה ותשצ"ג חלקים לפיכך אנו עושין החדשים אחד מלא של שלשים יום ומקדשים יום שלשים וא' וא' חסר של כ"ט יום ומקדשין יום ל' והרי יש בין שניהם ב"פ כ"ט ומחצה ואין עושין לעולם חדש פחות מכ"ט ולא יותר על ל' ומפני תשצ"ג שיש יתירות בכל חדש על כ"ט ימים ומחצה מעברין לפעמים א' מן החדשים [החסרים] עד שיהיו בשנה ז' חדשים מלאים וה' חסרים. משבטל ב"ד הגדול אין קובעין ע"פ הראייה אלא יש חשבון ידוע לכל בני הגולה שתקנו להם חכמים הקדמונים וקובעין בו כולם ע"ד א' ועושין כל החדשים א' מלא וא' חסר ונמצאו ימות השנה שנ"ד ונמצא בין יו"ט ראשון של ר"ה זו ליו"ט של ר"ה של שנה האחרת ד' ימים שהרי כל ימות השנה כלין ז' ז' ונשארים ד' ימים ובשנה מעוברת עושין חדש העיבור חדש מלא שהוא ל' יום וכשכלין ז' ז' ישארו מחדש העיבור ב' ימים ומכל שנה נשארים ד' הרי ו' ימים ונמצא בין ר"ה זו לר"ה הבאה ו' ימים ויום ר"ה של שנה זו מן המנין ושל שנה הבאה אינו מן המנין ולמה עושין חדש העיבור חדש מלא לפי שכשאתה מחשב ימי י"ג חדש שכל חדש הוא כ"ט ימים ומחצה ותשצ"ג חלקים כמשפטו כולן כלין ז' ז' וישאר תמצית שלהם חמשה וכ"א שעה ותקפ"ט חלקים סימן לדבר הכ"א תקפ"ט והם חסרים מו' ימים דבר מועט ואותו החסרון משתלם בשאר השנים לפי הסדר שאנו עושין בשנים הפשוטות והמעוברות כמבואר בקונט' הראיות.

בסוף כל כ"ח שנה התקופה חוזרת על מכונה ותהיה תקופת ניסן בתחלת ליל ד' כמו שהיתה התקופה הראשונה לפיכך אם שכח אדם התקופה שבימיו יחשוב כל השנים משנברא העולם ועד שנה שעומד בה ולא תהיה אותה השנה מן המנין וישליך כל אותן השנים כ"ח כ"ח ואותן השנים שנשארו בידו ולא הגיעו לכלל כ"ח יקח מכל שנה יום ורביע ויחשוב אותן הימים וישליכם ז' ז' ואותן הימים הנשארים שלא הגיעו לכלל ז' יוסיפם על תקופה הראשונה שהוא לד"א ובמקום שכלים אותם הימים והרביעית שבידו שם נופלת תקופת ניסן שעומד בה ועל דרך זה ידע היום שתקופת ניסן נופלת בו אבל לא ידע מזה החשבון בכמה בחדש ואם ירצה יקח כל היתרון שעודפין שנות החמה על שנות הלבנה שהוא שעה ותפ"ה לכל מחזור של י"ט שנים ויחשוב כל אותו היתרון עד שנה שהוא עומד בה וישליך מאותו היתרון ז' ימים וט' שעות ותרמ"ו חלקים לפי שהתקופה הראשונה של ניסן קדמה למולד של ניסן ז' ימים ט' שעות תרמ"ו חלקים ומה שישאר בידו מאותו היתרון יוסיף אותו על מולד ניסן וימצא תקופת ניסן לפי שהתקופות אנו מונים מניסן ולפיכך מוסיף אותו היתרון על מולד ניסן למצוא תקופת ניסן ולא על מולד תשרי וכבר זה החשבון ידוע בחשבון סוד התקופות שאנו מונין:

דף ה:

לשון ריא"ז

מן הדין שנעשה בזמן הזה כל יו"ט יום א' שהרי אין קובעין היום ע"פ הראיה אלא כל בתי דינין שבישראל קובעין היום על דרך א' שביארנו ודבר פשוט הוא לכל הגליות ואין שום ספק בדבר ואין עושין היום יו"ט ב'. אלא שמפני שמנהג אבותינו כמו שהיו אבותינו נוהגין לעשות שני ימים מפני שהיו מסופקים בקביעות של ב"ד הגדול שהיו קובעים ע"פ הראיה כך אנו נוהגין לעשות עכשיו כל יו"ט ב' ימים חוץ מיוה"כ שאף בזמן שהיו קובעין ע"פ הראיה היו נוהגים הגליות לעשות יוה"כ יום א' והיו סומכים על רוב השנים שא"א לצבור להתענות ב' ימים וב' לילות ובא"י שהיו נוהגין אבותינו יום א' על פי שלוחי ב"ד גם היום עושים יום א' שהרי אין הגליות עושין ב' ימים אלא מפני מנהג אבותיהם וכבר בא"י היו נוהגים לעולם יום א' וכן בכל העיירות הסמוכות להן שהיו מגיעים שם שלוחי ניסן ושלוחי תשרי ורגילין בה שלוחי ב"ד ראוי להם לעשות יום א'. יו"ט של ר"ה עושים היום שני ימים בכל מקום לפי שאף בב"ד הגדול היו עושים לפרקים ב' ימים שכל יום ל' לאלול היו עושין אותו קדש שמא יבאו עדים בו ביום ואם לא באו עדים בו ביום נוהגים אותו היום קדש ולמחר קדש וכן אם באו עדים מן המנחה

ולמעלה לא היו מקבלין עדותן מפני שאמרו כבר בתמיד של בין הערבים שיר של חול ואם היו מקבלים עדותן היה ראוי לומר שיר של קדש שהיו רגילין לאמרו בתמיד של בין הערבים והואיל ואין מקבלין עדותן נוהגים אותו היום קדש ומחר קדש שכל יום ל' לאלול נוהגים אותו היום קדש לעולה בזמן הזה אנו נוהגים לעשות ר"ח אחר חדש מלא שני ימים שמקדשין יום ל' ויום ל"א ומתפללין בשניהן תפלת מוסף לפי שרוב הפעמים המולד נולד ביום ל' קודם חצות וא"א שתראה הלבנה בו ביום וראוי לקבוע בו ובימים הראשונים לא היו עושין כן כמבואר בקונטרס הראיות בפ"ב של תענית:

כתב הטור נמצא שיש בו ג' חלוקים של פרה פסול אפי' בדיעבד וה"ה בקרני רוב החיות שהן עצם א' ואין שמם בלשון הקודש שופר שאין נקרא שופר אלא מקרנים החלולים שיש להן זכרות בפנים ונקלף גלדן מן הזכרות כגון של כבשים ואילים ועזים אבל רוב החיות הן עצם א' ופסולים כמו של פרה וכל שאר המינים כגון יעל ועזים כשרים בדיעבד אפי' הן פשוטים ולכתחלה בעינן שיהא כפוף ואפי' בשל עזים ומ"מ מצוה מן המובחר לחזור אחר של איל לזכור עקידת יצחק ומיי' כתב כל השופרות פסולים חוץ מקרן הכבשים והכל תפשו עליו בזה

לשון ריא"ז

כל השופרות כשרים לתקוע בהן בר"ה חוץ משל פרה מפני שהוא קרן שנאמר בכור שורו הדר לו וקרני ראם קרניו ואינו נקרא שופר ואע"פ שכל השופרו' כשרים מצוה לתקוע בשופר כפוף של איל:

דף ו.

ואיתא בירושלמי כדי שיכפפו לבם בתפלה:

כתב הרא"ש ולכאורה נראה דלא פליגי אלא למצוה אבל כולהו מודה דיוצא בדיעבד בין בשל איל בין בשל יעל כדקתני רישא כל השופרות כשרין חוץ משל פרה ואם לא מצא של איל יוצא בשל יעל או בשל עזים ותדע דלמצוה פליגו דהא ר' לוי מצוה קאמר ועוד אטו פשוט וכפוף בקרא כתיבי תעבירו שופר כתיבי ביובל וילפי' ר"ה מיניה וכיון דכולהו איקרי שופר חוץ משל פרה אמאי לא יצא ועוד דמשמע מילתייהו דרבנן ור' יהודה מחלוקת בפני עצמה ולא קיימא אפלוגתא דת"ק ור' יוסי ואת"ל דוקא קאמרי א"כ הוי חדא פלוגתא דלת"ק כל השופרות כשרין בין בר"ה בין ביוה"כ חוץ משל פרה ולר' יוסי אף בשל פרה ולת"ק דר' יהודה ר"ה ויוה"כ בשל יעל ותעניות בשל זכרים ולר' יהודה בר"ה בשל זכרים וביובלות בשל יעלים אלא ודאי ר' יהודה ורבנן בר פלוגתייהו

דוקא למצוה פליגי וכ"כ הרמב"ן ז"ל והתוס' חזרו והקשו דהא ר' לוי דאמר מצוה של ר"ה ויוה"כ בכפופין היינו משום דיליף ר"ה ויוה"כ מהדדי בג"ש דשביעי שביעי כדאמר לקמן בברייתא וכדתנן שוה היובל לר"ה וכו' אי הוי משום מצוה בעלמא כדקאמר כמה דכייף איניש טפי עדיף האי טעמא שייך דוקא בר"ה שהתקיעה לתפלה ולזכרון ולא ביובל שאין התקיעה אלא לסימן שילוח עבדים ולהשמטת קרקעות ומתוך זה היה נראה דאין יוצא בר"ה אלא בכפוף ונ"ל דקושיא חלושה היא זאת לדחות כל הראיות חזקות שכתבתי ויש לדחות קושיא זו דר' לוי סבר כיון דבגזירה שוה ילפינן מהדדי ויש טעמא לומר בר"ה כפופים למצוה מעתה כדי להשוותם יחד ראוי גם ביוה"כ להצריך כפופים למצוה ואע"ג דלא שייך ביה האי טעמא ור' יהודה לית ליה הך סברא אלא יליף גז"ש לדברי חובה אבל בדבר מצוה לא מדמי להו להדדי והרמב"ם ז"ל כתב כל השופרות פסולין חוץ מקרן של כבש והראב"ד כתב על זה שהפריז מדותיו:

דף ו:

נסדק לארכו אפי' כל שהוא פסול וה"מ שלא דבקו אבל דבקו כשר והוא שדבקו במינו וכ' הרמב"ן דסתימת דבק חשיב שלא במינו ולא חשיב במינו אא"כ חממו באור עד שנפשר וחבר קצותיו אחד אל אחד אבל הרא"ש כתב שדבק חשיב במינו ולא חשיב שלא במינו אלא כשסותם הנקב בחתיכה אחרת אבל כשמחבר בדבק חוזר לכמות שהיה ואין הדבק ניכר בין הסדקים ואם נסדק כולו בין מצד א' בין מב' צדדין ודבקו אפי' חממו באור וחבר סדקיו זה עם זה פסול:

לשון ריא"ז

נסדק לארכו ודבקו פסול:

כתב הטור אפי' יש בשבר שכנגד פיו שיעור שופר פסול:

צפהו זהב בעוביו במקום הקצר שהוא מקום הנחת פיו פסול שלא במקום הנחת פיו בכל אורך השופר מצד הקצר עד צד הרחב אם נשתנה קולו מחמת הצפוי פסול ואם לאו כשר וכתב הרמב"ן לפיכך אלו שמציירין צורות לנאותו לא יפה הן עושין שמא נשתנה קולו מחמת הציורי' אע"פ שאין כולן מצופה במיני הציורים לפעמים הקול משתנה בהם אבל אם נתן זהב על עובי השופר בצד הרחב היינו מוסיף עליו כל שהוא ופסול אפי' לא נשתנה קולו ויש מפרשים צפהו זהב במקום הנחת פיו אפי' באורך השופר אם היה מיד סמוך לראשו בצד הקצר פסול לפי שהתוקע מכניס קצתו בפיו ושפתו מכסה עליו

ונמצא הזהב חוצץ בין שפתו לשופר ולמדו מכאן שאם הרחיק השופר מפיו ונפח בו ותקע בו פסול כיון שאין השופר נוגע בפיו וכ"כ הרמב"ן:

כתב הטור נתן שופר בתוך שופר אם שמע קול פנימי לבד כגון שהוא בולט יותר מן החיצון ונתן הפנימי בפיו כשר והוא שלא ישנה קולו במה שהוא נתון בתוך החיצון ואם אינו בולט אז א"א שלא ישמע אלא קול שניהם ולא יצא דשופר אחד אמר רחמנא ולא ב' וג' שופרו':

כתב הטור אפי' היה בו שיעור שופר פסול:

סמ"ג האריך ליישב תרי לישני דגמ' והביא דעת ה"ג דפסקו כהני תרי לישני ודבריו צ"ע וטור כתב נקב וסתמו שלא במינו אפי' אם אינו מעכב התקיעה לאחר הסתימה שחזר קולו לכמות שהיה בתחלה פסול אפי' נשתייר בו רובו ובעל העיטור כ' אם נשתייר שיעור שופר ממקום הנקב ועד הנחת פיו כשר כי היכי דאמרי' בנסדק לרחבו ולא נראה לטור:

סתמו במינו אם אינו מעכב התקיעה ונשתייר רוב כשר אע"פ שהיה מעכב קודם הסתימה ואם מעכב התקיעה פסול אע"פ שנשתייר בו הרוב כך הוא דעת הגאונים וכ"כ מיי' ולדעת ר"י אם סתמו ונשתייר בו הרוב אע"פ שמעכב שלא חזר קולו לכמות שהיה כשר סתמו שלא במינו אם מעכב התקיעה שלא חזר קולו לכמות שהיה כשהיה שלם פסול אפי' אם נשתייר בו הרוב וכן אם נשאר קולו כמו שהיה קודם סתימה פסול כיון שנשתנה קולו מכמות שהיה כשהיה שלם אבל אם לא היה מעכב התקיעה כשר אע"פ שסתמו שלא במינו כיון שנשתייר בו רובו וכל זמן שלא סתמו כשר אע"פ שלא נשתנה קולו שכל הקולות כשרים בשופר ולזה הסכים הרא"ש:

לשון ריא"ז

וכן אם ניקב וסתמו במינו כשר שלא במינו פסול אף במינו לא הכשירו אלא כשנשתייר רובו שלם אצל הנחת פיו אבל אם לא נשתייר רובו שלם אצל הנחת פיו פסול בד"א בשלא היה מעכב התקיעה אבל אם היה אותו הנקב מעכב התקיעה עד שלא נסתם אע"פ שסתמו במינו ואע"פ שנשתייר רובו שלם פסול ושלא במינו פסול ואע"פ שלא היה הנקב מעכב התקיעה אפי' עד שלא סתמו ואע"פ שנשתייר רובו של שופר שלם בד"א כשסתמו לנקב אבל אם לא סתמו אע"פ שמעכב התקיעה כשר שכל הקולות כשרים בשופר כמו שמבואר בתלמוד ארץ ישראל:

דף ז.

והיינו דאמרי' שיעור שופר טפח דהיינו ד' אצבעות בגודל שהן ה' אצבעות בינוניות וששה בקטנות ושיאחזנו בד' אצבעות בינוניות ומה שיראה לכאן ולכאן משלים והאי דקאמרינן כדי שיאחזנו לאו אתוקע קאי דא"כ ה"ל למתנייה בהדיא הכל לפי מה שהוא אדם ואגרופו של בן אבטיח הוא גדול טפי אלא כדי שיאחזנו אדם סתמא דהיינו טפח כדפרישית והרי"ץ גיאות כ' (שא"צ) [שצריך] טפח שוחק כדי שיראה לכאן ולכאן ולמאי דפרשינן א"צ:

ואם התחיל לתקוע בבור ועלה חוץ לבור וגמרה יצא שכל מה ששמע בין בפנים בין בחוץ היה קול שופר ואחרים לא יצאו אע"פ שבסוף התקיעה שמעו קול שופר כיון שלא שמעו קולו בתחלה לא יצאו שהשומע תחלת התקיעה בלי סופה או סופה בלי תחלתה ואין באותו מקצת שיעור תקיעה לא יצאו וב"ה כתב שאפי' אם יש במקצתה שיעור תקיעה לא יצא:

לשון ריא"ז

העומד על שפת הבור אם קול שופר שמע יצא ואם קול הברה שמע לא יצא ואע"פ שהוא שומע קול שופר בתחלת התקיעה קודם שיתערב הקול אינו יוצא שהרי אין בה שיעור תקיעה עד שמתערבת התקיעה בסופה וכן אם שמע תחלת התקיעה מתוך הבור בערבוב וסוף התקיעה שמע חוץ לבור לא יצא בסוף התקיעה שאין שיעור בסופה בלא תחלתה ואם יש שיעור בסוף התקיעה נראה בעיני שיוצא בה שהרי תקיעה שלימה היא ואין חוששין על תחלתה וכן אם שמע מקצת תקיעה קודם שעלה עמוד השחר ומקצת תקיעה לאחר שעלה עמוד השחר שהרי אין שיעור התקיעה בסופה ואין תוקעין אלא ביום ולא בלילה שנאמר יום תרועה יהיה לכם היה תוקע לעצמו בתוך הבור והיה תוקע ועולה עד שהשלים התקיעה חוץ לבור ה"ז יצא ואין חוששין שמא יוציא ראשו לחוץ ועדיין השופר תוקע לתוך הבור:

דף ז:

כ' הטור דלית הלכתא כרבא וכו' רב שרירא שדר ממתיבתא דהלכתא כרבא ומיהו מדאשכחן לר' זירא דאמר לשמעיה איכוין ותקע לי אמרי' לא ליעביד לכתחלה אלא יכוין במצוה ואם לא נתכוין יצא והרא"ש ז"ל פסק דמצות צריכות כוונה וצ"ע בטור סימן תרע"א גבי אכילת מצה וגם בטור תר"צ גבי קריאת מגילה וכתבנו בזה ר"פ היה קורא ע"ש:

לשון ריא"ז

השומע תקיעת שופר מחבירו אם נתכוין לצאת זה השומע וכן התוקע נתכוין. להשמיע לזה להוציאו ה"ז יצא אבל לא נתכוין השומע לצאת אף ע"פ שנתכוין התוקע להוציאו לא יצא וכן אם נתכוין השומע לצאת והמשמיע לא נתכוין להוציאו שלא היה תוקע אלא להוציא את עצמו או להוציא אחרים ולא היתה כוונתו לזה ה"ז לא יצא עד שיתכוונו שניהם השומע לצאת והמשמיע להוציאו ואם היה התוקע ש"צ כל המתכוין לשמוע ממנו יצא הואיל וש"צ הוא דעתו להוציא כל השומעים אפי' התוקע עצמו אם לא היה מכוין למצוה אלא היה תוקע לשורר ולנגן לא יצא לפי שהמצות צריכו' כוונה:

כתב הרא"ש ז"ל רב אלפס לא הביא דברי רבא רק דברי ר' זירא משום דס"ל דהכי הלכתא אע"ג דרבה ורבא והנך דשלחו לאבוה דשמואל סברי דמצות אינן צריכות כוונה הלכתא כר' זירא דפליגי ביה תנאי בפ' ערבי פסחים גבי ירקות אכלן דמאי ובלא מתכוין יצא ואידך ברייתי' תניא ר' יוסי אומר אע"פ שטבל בחזרת מצוה להביא לפניו מצה וחזרת וחרוסת ודייק התם דלאו משום היכרא דתינוקות קאמר מדקאמר מצוה אלא דמצות צריכות כוונה וה"נ קאמר ר' יוסי בשמעתין דיחיד לא יצא עד שיתכוין שומע ומשמיע ור' יוסי נימוקו עמו וכן פסק בה"ג וגרסי' נמי בירושלמי היה עובר אחורי בהכ"נ וכו' הדא אמר מצות צריכות כוונה ותניא נמי נתכוין שומע ולא נתכוין משמיע כו' עד שיתכוין שומע ומשמיע ואע"ג דשנינהו רב אשי שינויי דחיקא נינהו ופשטא דמתני' ובריית'א לא כוותיה הלכך אזלינן לחומרא ובעינן דעת שומע ומשמיע ואם תקע להוציא את עצמו אין חבירו השומע התקיעה יוצא עד שיתכוין לו והני מילי יחיד אבל ש"צ כיון דדעתיה אכ"ע לא בעינן עד דמתכוין ליה גופיה כדתנן היה עובר אחורי בהכ"נ ושמע קול שופר או קול מגילה אם כוון לבו יצא ואם לאו לא יצא:

ואשה נמי אינה חייבת דה"ל מ"ע שהז"ג:

דף ח.

וצריך שיתקע לו אחר ואע"פ שנשים וקטנים פטורים יכולין לתקוע ולברך ואין מוחין בידן ואין כאן משום איסור תקיעה ביו"ט ולא משום ברכה לבטלה וכתב בעל העיטור אחר שיצא כבר אינו יכול לתקוע ולהוציאם אא"כ לא יצא שנמצא תוקע להוציא את עצמו וכן נוהגים באשכנז לתקוע לנשים היולדות קודם שיתקעו בבהכ"נ כדי שיוציא התוקע גם את עצמו ואבי העזרי כתב שאפי' אחר שיצא יכול לתקוע להם ולהוציא השופר בשבילם אפי' דרך רה"ר ולזה הסכים הרא"ש ז"ל:

לשון ריא"ז

ונראה בעיני שבין על ברכת המוציא ובין על ברכת המזון הוא אומר כן כמבואר בקונטרס הראיות אבל פורס הוא לבניו ולבני ביתו אע"פ שאינו אוכל עמהם כדי לחנכן במצות ובהלל ובמגילה אע"פ שיצא מוציא וכן יכול לברך לאחרים שאינו טועם עמהם כמבואר בקונט' הראיות ונראה בעיני שאין אדם יכול לברך על חבירו על מילת בנו להכניסו בבריתו או על פדיון בנו הואיל ואינו מחויב באותה מצוה אינו יכול להוציא אחרים כמבואר בקונט' הראיות:

מיי' פליג עם רבינו כמ"ש הר"ן וטור כתב וריף היה תוקע בבית דינו וסמך לו על הא דתנן משחרב בהמ"ק התקין ריב"ז שיהו תוקעין בכל מקום שיש בו ב"ד לפניהם ורוצה לפרש כל ב"ד ואפי' של ג' ולא נהגו כן שכל המפרשים פירשו ב"ד של כ"ג שהן סנהדרי קטנה ואע"פ ששבת לאו זמן תקיעה היא מותר לומר לקטן שלא הגיע לחינוך שיתקע בשבת כדי להתלמד לתקוע אבל אם הגיע לחינוך אסור לומר לו לתקוע ואם תקע מעצמו א"צ למחות בידו:

לשון ריא"ז

משחרב בהמ"ק התקינו שיהיו תוקעין בכל מקום שיש בו ב"ד ובפני ב"ד ובזמן הזה שבטלו בתי דינין ואין לנו סנהדרי גדולה ולא סנהדרי קטנה אין תוקעין בשבת כל עיקר לפי שאין הכל בקיאין בתקיעות ושמא יוליכנו אדם אצל חבירו הבקי:

דף ח:

בטור סי' תקצ"א כתב הרי"ף גיאות שנהגו בב' ישיבות שבבבל שאין הצבור מתפללין אלא ז' וש"צ יורד ומתפלל ט' והביא תשובות הרבה לגאונים לרב נטרונאי ולרב עמרם שמעולם לא התפללו צבור בר"ה אלא ז' ורב האי ורב שרירא כך אמרו והוא כתב קבלנו מחכמים גדולים בעלי הוראה ואנשי מעשה שקבלו גם הם מחכמים גדולים שלפניהם כגון רב שמואל הלוי שקבל מרב חנוך גדול שבדור הלכה למעשה שמתפלל ט' והרמב"ן ז"ל דחק להעמיד דברי הגאונים כי אמר שכך היה מנהג ברוב ישראל עד שבא הרי"ף גיאות והחזיר מקצת המערב למנהג שלנו ע"כ דחק ליישב המנהג הראשון ולא נראה להרא"ש וכתב אדרבה מי שמתפלל שבע הוי ברכה לבטלה כיון שמחסר מהברכות ומנהג אבותינו תורה היא ואין לשנות:

כ' הטור ואומר עלינו לשבח ורב עמרם כתב אין ליחיד לאומרו במקום שיש ש"צ וכבר נוהגים לאומרו וכ"כ רב משה גאון יחיד דמצלי בר"ה בלחישה אי גמיר עלינו לשבח לימא ואי לא לימא מלוך ואוחילה נראה מתוכו שאין ליחיד לאומרו שהוא רשות לש"צ: ואם בא להוסיף על י' כתב אבי"ה דיכול להוסיף וכ"כ מיי' בשם הגאונים שלא אמרו אלא אין פוחתין אבל אם בא להוסיף מוסיף:

כתב סמ"ג וקשה לו לרש"י לפי מה ששנינו אין פוחתין מי' מלכיות וכו' ואין כל כך קושיא שזהו אם בא להזכיר מכיון שהתחיל גומר אבל אם הוא רוצה לפטור את עצמו בככתוב הרשות בידו וכ' הטור ואפי' לא אמר מהם כלום אלא ובתורתך כתוב לאמר יצא ודאי אם התחיל פסוק א' של תורה צ"ל עוד אחד של כתובים ואחד של נביאים אבל אם אינו רוצה לומר כלום יכול לפטור את עצמו במה שאומר ובתורתך כתוב לאמר שאז כולל אותם כולם ביחד שגם נביאים וכתובים מקרו תורה ומ"מ נוהגין כת"ק:

לשון ריא"ז

ואם אמר ג' פסוקים מן המלכיות אחד מן התורה ואחד מן הכתובים ואחד מן הנביאים וכן לזכרונות וכן לשופרות יצא ואפי' אם לא הזכיר פסוקים כל עיקר אלא אמר ענין המלכיות וכשבא להזכיר הפסוקים אומר ובתורתך כתוב לאמר ולא הזכיר הפסוקים יצא בין ביחיד בין בצבור ונראה בעיני שצ"ל ג"כ וכן כתוב בתורתך וכן כתוב בדברי קדשך וכן נאמר על ידי עבדיך הנביאים והרי הוא כאילו מזכיר ג' פסוקים מן המלכיות א' מן התורה ואחד מן הכתובים וא' מן הנביאים וכן לזכרונו' וכן לשופרו':

דף ט.

כתב אבי"ה יש שאין משלימין למנין עשרה פסוקים של זכרונות וזכרתי להם ברית ראשונים וכן וביום שמחתכם לפי שאינן סמוכין לשאר המקראות כמו של מלכיות שאומר מיד ובתורתך כתוב לאמר שמע ישראל ועוד שאין בו שופר אלא חצוצרות ולא יתכן דבריהם שהרי שנינו ומשלים בתורה ולדבריהם לא השלימו בתורה ומה שהרחיקום לפי שהפסוק נופל על לשון התפלה ומיהו תימה למה תקנו לומר פסוק שיש בו חצוצרות ולא שופר הלכך על כרחין צריכינן לומר שאינו משלים ומה שאומר ומסיים בתורה היינו היכא שלא אמר אלא י' אבל אם הוסיף לא חיישינן ומסיים כדבעי ואנו מוסיפים פסוקים בזכרונות ושופרות ומ"מ סודרי התפלה חזרו אחר פסוק של תורה והר"ם היה מסיים בשופרות לא הביט און ביעקב אע"פ שכבר אמרו עם המלכיות אומר עם השופרו' והרי"ץ גיאות היה אומר יום תרועה יהיה לכם והרא"ש ז"ל כתב ואני אומר

שאין לשנות מטבע שנהגו בו אבותינו וכי היכי דתרוע' בלא שופר מקרי שופר ה"ה נמי תקיעה ומשום דכתיב ביה חצוצרות לא גרע והכי מוכח בירושלמי שהיו משלימין בו שופרות:

כתב בעל העיטור מסתברא שאם ש"צ יודע לתקוע הרשות בידו אלא מנהג הראשונים שהיו זריזים למצות ומחבבים אותה וכל אחד ואחד נוטל חלקו כדי לקבל שכר וכן כתב הרב ר' יחיאל וכן עוד מנהג באשכנז שגדולי העיר מקדימים לתקוע כל מי שזריז בו יותר משא"כ בספרד שבורחים מן המצות עד שצריכים לשכור אחד מן השוק לתקוע ולא ידענא מאין מצאו היתר זה כי נ"ל שאסור ליטול שכר שבת אלא ע"י הבלעה כדמפרש סיפא דברייתא ששכרו לשמור חדש משם יראה שיצא שכרו בהפסדו ועל זה נאמר עבירה גוררת עבירה:

דף ט:

נכרי שהביא לישראל לולב ביו"ט מחוץ לתחום כתב הרשב"א שמותר ליטלו שלא אסרו חכמים דבר שהובא מחוץ לתחום אלא לאותו שהובא בשבילו ואפי' הוא מותר לטלטלו ולא אסרוהו אלא באכילה ובהנאה ומצות לאו ליהנות ניתנו משמע דגם בשופר יש להתיר אם מביאו הנכרי מחוץ לתחו':

אפי' דבר שאין בו אלא איסור דרבנן כגון (סכינא)[מגל] שאין דרך לתקנו בו והוי כלאחר יד שהעמידו דבריהם לבטל דברי תורה בשב ואל תעשה וכתב הר' יונה דוקא ישראל אסור לעשותו אבל מותר לומר לנכרי לעשותו כיון שאין בו אלא משום שבות דאמירה לנכרי שבות ושבות במקום מצוה שרי והתוספות לא כתבו כך במס' שבת:

לשון ריא"ז

ואין חותכים אותו בין בדבר שהוא משום שבות מד"ס ובין בדבר שהוא משום לא תעשה מלאכה שהוא מלאכה של תורה ונראה בעיני שאסור להביאו מחוץ לתחום ע"י נכרי כמבואר בקונטרס הראיות:

מותר לומר לקטן שלא הגיע לחינוך שיתקע בשבת כדי להתלמד לתקוע אבל אם הגיע לחינוך אסור לומר לו לתקוע ואם תקע מעצמו א"צ למחות בידו:

לשון ריא"ז

אין מעכבין את התינוקות לתקוע ביו"ט של ר"ה ואם היה קטן שהגיע לחינוך וראוי לחנכו במצות מתעסקים בו ללמדו אפי' בר"ה שחל להיות בשבת ואם לא הגיע לחינוך מעכבים אותו מלתקוע בשבת כמבואר בקונט' הראיות והנשים מעכבים אותן מלתקוע

אפי' ביו"ט של ר"ה ומז"ה אומר שאין מעכבי' אותן אלא כשהן מברכות על התקיעה הואיל ומתכוונות למצוה הן עוברות בבל תוסיף וכן בהנחת תפילין ובכל מצות עשה שהן פטורות עליהן וכבר ביארתי בקונטרס הראיות שאין הנשים עוברות על בל תוסיף במצוה שלא נצטוו עליה כמו שאין האיש עובר על בל תוסיף אם יניח תפילין במקום שאינו ראוי להניחן וכמו שאין ישראל עובר בבל תוסיף אם יברך ברכת כהנים שלא נצטוה עליה אלא הכהנים ואעפ"כ הנשים אסורות לתקוע ביו"ט של ר"ה אפי' בלא ברכה הואיל ואינן מצוות בדבר הרי יו"ט של ר"ה אצלן כשאר יו"ט שאסור לכל אדם לתקוע בשבתות וי"ט ואפי' טלטול השופר אסרו חכמים וכן אסור לנשים להניח תפילין אפי' בלא ברכה מפני שנראה כדרך החיצונים שעוברים על דברי חכמים ואינן רוצים לדרוש המקראות כמותן וכן המוסיף על המצות אינו עובר על בל תוסיף עד שיתכוין להוסיף על המצות ולפיכך אנו יושבין בסוכה ביום ח' וכן תוקעין בשופר ביום ב' של ר"ה ואוכלין מצה בליל ב' של פסח ומברכים עליה על אכילת מצה אע"פ שי"ל שמא חול הוא והרי הוא מוסיף על המצוה כיון שאינו מתכוין להוסיף שאין עושין כן אלא משום ספק אינם עוברים משום בל תוסיף וכן המרבה בתקיעו' אינו אלא כמרבה בתפלה וכן המרבה בנטילת לולב לנענע בו אינו מתכוין להוסיף על דברי תורה אלא להידור מצוה הוא מתכוין:

דף י.

פרש"י ג' כחות בעלמא כל שהוא ולפי זה צריך לזהר בשברים שלא יאריך בכל שבר יותר מג' יבבות שהן ג' כחות כל שהוא שא"כ יצא מכלל שבר ונעשה תקיעה שהרי שיעור תקיעה כג' קולות של כל שהוא וצריך להאריך בתקיעה של תשר"ת יותר משל תש"ת ובשל תש"ת יותר משל תר"ת דהא שיעור תקיעה כתרועה ותשר"ת אנו עושין משום שמא תרועה הוא גנח ויליל על כן צריך להאריך בתקיעה כשיעור שניהן ותש"ת משום שמא תרועה היא שברים שהם ג' קולות מופסקים הלכך צריך להאריך בתקיעות כשיעורן ותר"ת שמא הוא יליל שאינו אלא קול אחד לכן א"צ להאריך בתקיעה אלא כשיעורו ומיהו אם מאריך הרבה בכל תקיעה אין לחוש שאין בה שיעור למעלה ויכול להאריך בה כמו שירצה וכן בתרועה אע"ג דשעורה כג' יבבות יכול להאריך בה כמו שירצה וכן בג' שברים אין לחוש אם מוסיף עליהם ועושה ארבע או חמשה כי שברים תרועה היא ויכול להאריך בה כמו שירצה אבל בעל העיטור כתב מסתברא ג' שברים ג' קולות קטנים מופסקות וג' יבבות כשיעור ג' שברים אלא שאין הפסק ביניהם ולא

פליגי בשיעור אלא שזה שברים קטנים בהפסק כגון גונח וזה עושה בלא הפסק והוא יליל והכל שוה וכן כתב מיי' ולפי זה א"צ להאריך בתקיעה של תש"ת יותר משל תר"ת וסברא ראשונה היא דעת התוספות וכן דעת הרא"ש:

כתב ר"ת דג' שברים צריך לעשותן בנשימה אחת שהיא במקום תרועה אבל ג' שברים ותרועה דתשר"ת לא עבדינן בנשימה אחת דגנוחי ויליל בנשימה אחת לא עבדי אינשי וכן כתבו רוב המפרשים שחושבין ל' קולות בתקיעות אבל רי"ץ גיאת כתב שצריך לעשותן בנשימה אחת וע"כ לא חשב. בהן אלא כ"ז קולות וכן כתב הרא"ש וז"ל ושברים ותרועה יש לעשותן בנשימה אחת משום דילמא גנוחי גנח וילולי יליל והכל תרועה אחת ואע"פ שאין דרך האדם לגנח וליליל בנשימה אחת מ"מ תרועה היא גנוחי ויליל ובעינן שתהא התרועה בלא הפסק ואם תקע תקיעה ותרועה ותקיעה בנשימה אחת לכאורה לא יצא שאין כאן לא ראש ולא סוף ומיהו בירושלמי לא משמע כן דגרסינן התם עשאן בנפיחה אחת יצא ע"כ ואם האריך בתקיעה אחרונה של תשר"ת כשיעור ב' תקיעות כדי שתעלה לשם תקיעה אחרונה של תשר"ת ובשביל הראשונה של תש"ת קאמר בירושלמי שאינו עולה לו כלל אפילו במקום אחרונה של תשר"ת אבל בגמרא דידן מוכיח שעולה לו בשביל אחד ולא בשביל שתים. ואם טעה בתקיעות כגון שכשסיים תש"ת אחר שתקע ב' שברים התתיל להריע וכיוצא בזה הסכימו האחרונים שלא הפסיד התקיעה שתקע אלא חוזר ותוקע ג' שברים ומריע ותוקע:

לשון ריא"ז

וכן נראה בעיני שצריך להפסיק בין תקיעה לתרועה שלא יהא תוקע ומריע בנשימה אחת כמבואר בקונטרס הראיות ואחר שבירך לתקוע תוקע שלשים תקיעות הללו תשר"ת תש"ת תר"ת ג"פ ואם ירצה תוקע ג"פ תשר"ת וג"פ תש"ת וג"פ תר"ת:

דף י:

ואם עשה ד' או ה' שברים זה אחר זה בלי הפסק אין בכך כלום שהרי לכתחילה יכול לעשו' מהן כמו שירצה אבל אם עשה ב' תרועות זו אחר זו או שתקע אחר התרועה תקיעה במתעסק שלא לשם תקיעה והפסיק בה בין תרועה לתקיעה או לאחר שתקע ג' שברים שתק והפסיק ואחר כך תקע שברים אחרים י"א דלא הוי הפסק אלא כשמפסיק בתרועה בין שברים לתקיעה או שמפסיק בשברים בין תקיעה לתרועה אבל כי האי שתקע ב' תרועות זו אחר זו או שתקע באמצע תקיעה כמתעסק לא הוי הפסק לחזור לראש אלא גומר ויוצא ולא נתקלקל הסדר והרמב"ן כתב דבכולהו הוי הפסק והביא

התוספתא תקע והריע וחזר והריע וחזר ותקע אין בידו אלא אחת פירוש תקיעה אחרונה אבל הראשונה הפסיד בשביל התרועה שתקע באמצע ומזו התוספתא אין קושיא לדברי הרא"ש שכתב שאפי' גמר התרועה בטעות לא הוי הפסק שהוא לא אמר כן אלא בתשר"ת שהתרועה של הטעות היא מעין התרועה שיש לו לתקוע אבל בתר"ת שגמר התרוע' מה שמריע אחר כך הוי הפסק ואם תקע שנים תשר"ת או תש"ת או תר"ת כהוגן וטעה בשלישית י"א שצריך לחזור כל הסדר מראש ג' פעמים והרמב"ן כתב שא"צ לחזור אלא לאחרון שטעה בו:

סמ"ג כתב דבתפלת מוספין תוקעים תשר"ת תש"ת תר"ת בכל ברכה והכי איתא בערוך אבל ר"ת ומיי' וטור הסכימו לדעת רבינו:

לשון ריא"ז

כיצד תוקעים על סדר הברכות אחר שגמר מלכיות תוקע תשר"ת תש"ת תר"ת וכן לזכרונות וכן לשופרות ואין ראוי לתקוע ג"פ תשר"ת למלכיות וג"פ תש"ת לזכרונות וג"פ תר"ת לשופרות שיש לומר עיקר התקיעה תר"ת היא ותקיעת תשר"ת אינה כלום הואיל וג' שברים מפסיק בין תרועה לתקיע' ונמצא שלא תקע למלכיות ולזכרונות כלום וכן יש להסתפק בהיפך ולא אמרו לשומען על סדר הברכות אלא בחבר עיר אבל ביחיד שומען על הסדר כדרך שתוקעין בישיבה וא"צ לשמוע על סדר הברכות ונראה בעיני שחבר עיר היינו כשש"צ אומר תפלתו בקול רם אבל כשהצבור מתפללים כל אחד תפלתו בלחש כולן יחידים הן:

דף יא.

מדברי רבינו נראה דמברך על תקיעת שופר וכן נראה דעת סמ"ג וטור סימן תקפ"ה כתב וז"ל ועומד התוקע לתקוע שצריך שיתקע מעומד דכתיב יום תרועה יהיה לכם וילפינן מלכם דכתיב גבי עומר וספירת העומר מעומד דכתיב מהחל חרמש בקמה אל תקרי בקמה אלא בקומה וקודם שיתקע יברך לשמוע קול שופר ולא לתקוע דלאו בתקיעה תליא מלתא אלא בשמיעה כדתנן התוקע בתוך הבור לא יצא כתב אבי העזרי ויברך שהחיינו ויתקע תשר"ת ג' פעמים ותש"ת ג' פעמים ותר"ת ג"פ ואם התחיל ולא יכול להשלים כתב ר"י דבר פשוט הוא שמשלים אחר ואפי' ג' וד' ודי בברכה שבירך הראשון כי הראשון מברך בשביל כל הצבור ותוקע ולמה יברך השני ואפי' אם בירך ולא יכול לתקוע כלל השני תוקע בלא ברכה וברכה לבטלה לא הוי כיון שיוצא בתקיעת השני:

לשון ריא"ז

ומברך התוקע אקב"ו לתקוע בשופר ואינו מברך לשמוע אלא לתקוע כדרך שמברך על מקרא מגילה ועל קריאת ההלל כמבואר בקונטרס הראיות ומברך ביום ראשון שהחיינו ובענין זמן בשני של ר"ה כתב הטור בשם רש"י שרבותיו לא היו אומרים זמן ביום שני אבל איהו ס"ל דצ"ל זמן גם ביום שני ולזה הסכים רשב"ם ובה"ג והגאונים כתבו שאין לומר זמן בשני של ר"ה וכתבו האחרונים דלצאת ידי ספק יקח פרי חדש ולכ"ע אם חל יום ראשון של ר"ה בשבת יש לומר זמן בשני:

לשון ריא"ז

יש שאוסרים להשיח בין תקיעות שתוקעין כשהן יושבין ובין תקיעות שתוקעין כשהן עומדין וכבר ביאר מז"ה שמותר להשיח ביניהם שכבר יצאו ידי חובתן בתקיעות של ישיבה ותקיעו' של עמידה אינן אלא לשומען על סדר הברכות לחבר עיר בלבד כמו שביארנו:

דף יא:

לשון ריא"ז

שמע התקיעו' לסירוגין כגון ששמע תקיעה ואחר שעה גדולה שמע תרועה וכן כולם ואפי' שהה כל היום כולו ואפי' שמע תקיעה מזה ותרועה מזה יצא ובלבד שלא יהא קול מפסיק בין תקיעה לתרועה כמבואר בקונטרס הראיות:

כתב הרי"ץ גיאות הא דאמרי' סופר מברך ובור יוצא דוקא בבהמ"ז וברכת המצות שנהגו להשמיען אפי' ליחיד משא"כ בתפלה שלא נתקנה אלא בלחש והכי שדר רב שרירא אין רשות למתפלל להשמיע קולו ולהוציא שאינו בקי עד שיורד לפני התיבה:

דף יב.

ואסיקנא הלכה כר"ג דאמר בר"ה ויוה"כ ש"צ מוציא לכל מי שהוא בבהכ"נ ושמע ממנו התפלה מראש ועד סוף אפי' אם הוא בקי ויודע להתפלל ומי שהוא אנוס ואינו יכול לבא בבהכ"נ כגון עם שבשדות וזקן וחולה הוא פוטרו אפי' לא בא לבהכ"נ מ"מ מוטב שיתפללו יחידים כי מי שירצה לצאת בתפלת ש"צ צריך שיכוין לכל מה שאומר ש"צ ואם חסר אפי' מלה אחת שלא כוון לה לא יצא ואין כל אדם יכול לעמוד בזה וכ"ש לב"ה שכתב שאין ש"צ פוטר אלא מי שאינו בקי אבל בקי אפי' הוא בבהכ"נ אינו פוטרו הלכך טוב הוא שיתפלל כל יחיד ויחיד וכן נוהגים:

לשון ריא"ז

ברכות של ר"ה ויוה"כ של יובל של מלכיות ושל זכרונות ושופרות ש"צ מוציא הרבים ידי חובתן לפי שהן ט' ברכות בין כולם ומאריכין בהן אבל ברכות של כל ימות השנה כגון י"ח ברכות שלתפלה וכן ז' ברכות שמתפללין בשבתות וי"ט אין ש"צ מוציא אותן אלא כל יחיד ויחיד מתפלל לעצמו ומי שאינו בקי בא לבהכ"נ ועונה אמן על כל ברכה וברכה העם המצוים בשדות כל ימות השנה ש"צ מוציא אותן י"ח לפי שהן אנוסין ואינן יכולין לבא לבהכ"נ ואם היו בקיאין מתפללין במקומן ומז"ה ביאר שלא אמרו כן אלא בתפלות שהן כנגד תמידין אבל תקיעת שופר ומקרא מגילה אין ש"צ פוטר עם שבשדות אלא כולן צריכין לשמוע:

דף יב:

רבו הדעות אם יש להזכיר במוסף של ר"ה ענין ר"ח וכתב הטור גדולי מגנצ"א הנהיגו שאין להזכיר לר"ח כלל ואפי' מלבד עולת החדש ומנחתה אין לומר וכן פי' בערוך איזהו חג שהחדש מתכסה בו שאין אומר ובראשי חדשיכם לא בתפלה ולא בזולתה פי' לא במוסף ולא בבקר כשקורין פרשת הקרבנות שיש מקומות שקורין בר"ח בבקר לאחר שקראו פרשת התמיד ובראשי חדשיכם כמו שאומרים וביום השבת וכן כתבו קצת מהגאונים שאין לומר ובראשי חדשיכם שחרית בר"ה כי היכי דלא לזלזלו במועדות שאם יאמר אותו בב' יאמרו שני עיקר כמו בשאר ר"ח של כל השנה ואתו לממני מועדות משני אבל הריב"א כתב שיש לאומרו בשני כמו בראשון:

עיין לעיל דף י"א בהגה"ה א' ענין שהחיינו מיום ב' של ר"ה:

ואחר שאמר כל נדרי מברך שהחיינו דקי"ל שאומרים זמן בר"ה ויוה"כ וזמן אומרו אפי' בשוק אלא שתקנו לאומרו על הכוס כשיש כוס והכא אי אפשר לאומרו על הכוס דאי אמר זמן קבליה ליוה"כ עלויה ואיתסר למשתי ולא יהבינן ליה לתינוק דלמא אתי למיסרך כי יבא לשתות אף לאחר שיגדיל וכתב רב עמרם מנהג שלנו אחר שאוכלין ושותין חוזרין לבהכ"נ להתפלל תפלת ערבית וכיון שעומד ש"צ לפרוס על שמע מברך שהחיינו ואח"כ מתחיל והוא רחום וכל כך למה שמא יש א' מישראל שלא בירך אבל אם תלמיד רוצה לברך לעצמו הרשות בידו שזמן אומרו אפי' בשוק וכ"כ רב פלטוי ורב סעדיה כתב שצריך לברך שהחיינו אחר תפלת ערבית בין ביחיד בין בצבור ואמר רב האי נוהגים אנו כרב סעדיה והמנהג עתה כרב עמרם: